

Дисонанси мелодії самотності

Постановка «Пожалів дурень дурочку» режисера Ігоря Ладенка – остання прем'єра, яку представив «Театр 19» восени минулого року на сцені харківського Будинку актора. Обравши твір сучасного російського драматурга Сергія Руббе «Жульєта», режисер дав назву свої роботі за першими рядками пісеньки, яку постійно наспівує головна героїня. Саме так називалась і сама п'єса, коли вперше вийшла у тираж, а згодом драматург перейменував її. Але більшість режисерів використовують цю початкову, більш мелодійну та промовисту назву. Можливо тому, що вона й стає тим лейтмотивом самотності, який звучить тут від першої до останньої сцени.

Наше знайомство з героями відбувається у придорожньому готелі міста Клячіно. На одному ліжку сплять валетом двоє чоловіків, спочатку видно тільки голову одного з них та босі ноги другого. Це художник-невдаха Барабанцев (Богдан Синявський) та фокусник Рахманов (Сергій Листунов), що виступає у різних невеликих приміських Будинках культури. Одразу відчувається міцність акторського дуєту, який створюють Богдан Синявський та Сергій Листунов: вони настільки доповнюють один одного, що це від перших хвилин одразу привертає увагу глядача. За хвилину до кімнати входить трохи дивакувата дівчина з відром та шваброю – це і є головна героїня, Жульєта (Юлія Єрмакова), яка мешкає у прибиральниці цього готелю тітки Крисі (Юлія Навроцька) та допомагає їй. Наївну, як дитина, безпомічну, ніби «не від цього світу» істоту, котра живе у якомусь своєму, далекому від реальності світі, прибиральниці фактично нав'язали. І тепер, скориставшись нагодою, вона вирішує відправити дівчину-сироту подалі – нібито до сестри Вірки. Тітка Крися вмовляє Рахманова відвезти Жульєту, запевняючи, що йому буде по дорозі. Після довгих умовлянь та торгів, Рахманов погоджується, навіть не здогадуючись, чим обернеться для нього це рішення.

Простір сценічної площадки є напівпорожнім, на ньому розташовані лише дві дерев'яні конструкції, одна з яких виконує функції ліжка, а інша – шафи. Таке мінімалістське оформлення вистав взагалі притаманне для робіт Ігоря Ладенка. Режисер завжди прагне якомога більше залишити сценічного простору для акторів, яких він вважає своїм основним засобом для втілення задуманого. Протягом усієї вистави мінімалізм у сценографії вдало підтримується. Одні й ті самі елементи декорацій швидко перелаштовуються на геть інакші та виконують зовсім інші функції, ніж виконували декілька хвилин тому. Так, наприклад, паркан, який був біля будинку сестри головної героїні Жульєти, у мить став ширмою для виступів фокусника, або шафа, яка була у готелі, де розпочалася дія, швидко трансформувалась у барну стійку, за якою Рахманов випивав келих горілки після важкої дороги. Таким чином Ігор Ладенко разом з художником Олександром Абмановим пішли звичним для себе шляхом і зробили мобільну камерну виставу, яку з легкістю можна показувати на будь-яких виїзних сценічних майданчиках.

Мінімалістську природу постановки підкреслює і прийом втілення одним актором декількох персонажів. І за, так би мовити, «кількісним показником» перевершує всіх молода актриса Юлія Навроцька, яка створює цілу низку харизматичних, різновікових жіночих образів – від старої маразматичної тітки до імпазантних жінок-вамп. Але всіх їх об'єднує одне – не реалізована «жіноча доля». Та й взагалі, якщо придивитися уважно – всі дійові особи страшенно самотні і глибоко нещасні. Юлія Навроцька дуже швидко, сміливо та яскраво перетворюється з однієї героїні на іншу завдяки дуже точним та ефектним зовнішнім елементам. Мить – і тріпотіння рук, тремтливність одного персонажу зникає. Трохи висунута нижня щелепа, кульгава хода, грубуватий, низький тембр голосу – і актрису вже не можна впізнати. Створені нею образи літніх, знівечених життєвими обставинами жінок ще більше відтіняють дитячість Жульєти-Єрмакової з її протяжним, тонким голоском, з широко розплющеними очима та іграшкою-мавпеням у руках.

Робота Юлії Єрмакової є, на мій погляд, надзвичайно цікавою. Акторка, яка прийшла до театру відносно недавно, у цій ролі розкрилася як професійна та неймовірно талановита. З перших хвилин її перебування на сцені від цього персонажу важко відірвати погляд. Акторці вдалося створити образ чистої, світлої, незаплямованої життям дівчини. Її героїня ніби інопланетна маленька істота серед цього брудного низького товариства, до якого вона потрапила. В одному зі своїх монологів Жульєта розповідає, що її вважають відсталою за розумовим розвитком, але наголошує: це не хвороба, просто вона народилася такою, інакшою. На дублі з нею роль Жульєти виконує Дар'я Ямпольська. Її трактування образу дуже відрізняється від роботи Юлії Єрмакової. У Ямпольської героїня більш земна, простодушна, жива, надмірно емоційна, але не така янголоподібна, як зробила її колега. На мій погляд, якраз ця риса, яку знайшла у своїй Жульєті Юлія Єрмакова, стала основним лейтмотивом вистави. Саме ця чітко окреслена кришталева чистота героїні й відмежувала її від усіх. Юлія Єрмакова зробила таку Жульєту, котра незважаючи на своє недолуге, трагічне існування є найсвітлішою та найщирішою людиною серед інших.

Дуже гострим і вивіреном щодо мізансцен та взаємодії героїв є епізод зустрічі Крашенінникова (Юрій Ніколаєнко), котрий запевняє, що вчора після виступу у місцевому клубі під назвою «У Сюзани» Рахманов (Сергій Лістунов) поцупив його гаманець, подарунок від Тонечкі – коханої жінки Крашенніникова, фото якої є у цьому портмоне. Рахманов в свою чергу запевняє, що нічого не крав та ніякого гаманця в очі не бачив. Але завдяки промовистим рухам та поглядам, які робить Сергій Листунов, глядач розуміє, що саме його герой винний у крадіжці. Флегматичний, з нервовим тиком та спазмом обличчя Крашенінников, який до того всього ще і заїкається, починає погрожувати Рахманову та врешті решт йде з кімнати з нічим. Образ Крашенінникова, створений Юрієм Ніколаєнком, у цій виставі нагадує недолугого бандита з 90-х, який зі спокійною та уповільненою інтонацією у голосі промовляє безглузді погрози, перебираючи у руках чотки. Треба

відзначити, цей персонаж достатньо гармонійно вписався у канву зовсім негармонійної вистави.

Скажете, це твердження видається парадоксальним? Тим не менше, подібне відчуття дійсно залишається після перегляду. Адже основним прорахунком Ігоря Ладенка у цій виставі здається не дуже точне відчуття ним жанрової природи постановки. Сам режисер, йдучи за автором, визначає її як «комедію у двох діях». Насправді ж глядач побачив трагіфарс. Власне, ця жанрова розбіжність могла б тільки збільшити враження, загостривши невідповідність між задуманим та дійсним. Але в реальності вона стала на заваді цілісному сприйняттю вистави. Постійно використовуючи прийом гіперболізації у костюмах окремих персонажів (накладні величезні груди, дивні перуки, приклеєні штучні бороди, одяг, який був в рази більший за розміром, ніж потрібно, або буквально «їв очі» своїми кольорами), Ігор Ладенко фактично створив прірву між різними групами персонажів. Виникало враження, що ця постановка ніби зіткана з різних окремих шматків, які режисерові не вдалося гармонійно поєднати між собою. Тут комедійне вступає у дисонанс з трагічним, а мінімалізм з гіперболізмом, що і залишило відчуття неоднозначності від цієї вистави та акторів, які задіяні у ній. Вийшло, що у постановці є ніби два світи – реальний, де існують такі герої, як Рахманов, Барабанцев та Жульєта з їх неіграшковими життєвими проблемами й переживаннями, та штучний, де мешкають персонажі, яких Ігор Ладенко незрозуміло з яких причин зробив комедійно-утрируваними (Емма Георгіївна, Віолетта, Тітка Крися, офіціант та інші).

У фіналі вистави долі всіх героїв не склалися, їх щасливий квиток десь безслідно загубився... Єдине спасіння – побачити, відчути, повірити, полюбити «святую» Жульєту, у якої нічого немає окрім любові, віри, відданості. Вона як те вуличне щеня, любить кожного, хто просто доторкнеться теплою долонею до чола. І тільки перед фіналом раптом усвідомлюєш, що щаслива розв'язка – це омана, всі приречені. На це нам мовчазно натякає самотній образ клоуна – понівечений, з величезною

моторошною сірою маскою замість яскравого гриму та червоного носу, з дещо «хворобливою» пластикою, який час від часу з'являється на сцені. До останнього залишається незрозумілим персонаж, якого втілює Микола Михальченко – герой у величезній масці, який протягом вистави то з'являється, щоб змінити декорації, то просто мерехтить позаду сцени між діями. Ця маска розпочинала виставу, пересуваючись сценою, і вона була присутня, коли у п'яній бійці Рахманов (Сергій Листунов) випадково вбив Барабанцева (Богдан Синявський), і у фіналі так само ця маска була надягнута на лікаря психіатричної лікарні, куди Рахманов відвіз Жульєту. Можна припустити, що Ігор Ладенко хотів цією маскою створити образ лиха, що ось-ось спіткає героїв, які ще не здогадуються про це. Але, на мій погляд, ця маска була недоречною у цій виставі, а тільки відволікала увагу під час напруженої дії.

Незважаючи на те, що ця вистава є достатньо неоднозначною, після її перегляду все одно залишаються якісь приємні відчуття. Для себе пояснюю це тим, що у Ігоря Ладенка є смак, для своїх постановок він завжди обирає цікавий матеріал і робить виставу нібито просту. Але тільки на перший погляд, адже наповнює її цікавими мізансценічними рішеннями та обрамляє все це у яскраве музичне та світлове оформлення. Його актори не просто виконують вказівки режисера, а й переконливо існують у сценічному просторі, запропоновуючи власні вигадки щодо їхніх персонажів. Так і у цій виставі всі ці елементи були наявні, навіть якщо цього разу існували не в такому єдиному сценічному малюнку, як завжди. І від цього щось не тільки змушувало тебе додивитися її до кінця, а навіть сходити ще не раз. Тож, варто констатувати: на сьогоднішній день Ігор Ладенко – один з небагатьох талановитих харківських режисерів, який працює в естетиці театру переживань та створює дійсно психологічні, філософські, складні експериментальні вистави, що спонукають глядача замислитися над вічними питаннями та навіть рефлексувати після їх перегляду. Чого так фатально не

вистачає в примітивних посередніх постановках, що нерідко проростають на підмостках чималої кількості театрів Харкова.